

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความชุกการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติในผู้ป่วยเอชไอวีที่ได้รับยาต้านไวรัสโรงพยาบาลลำพูน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 31 กรกฎาคม 2554 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี ณ โรงพยาบาลลำพูน จำนวน 176 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอโดยการบรรยายประกอบตารางและภาพ ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ติดเชื้อเมื่อเริ่มการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี

ตอนที่ 2 ข้อมูลการติดเชื้อเอชไอวี

ตอนที่ 3 ข้อมูลการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติที่บันทึกในเวชระเบียน

ตอนที่ 5 กลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติและค่ามัธยฐานระยะเวลาปลอดเหตุการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ติดเชื้อเมื่อเริ่มการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 176 คน พบว่าเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 52.8 และ 47.2 ตามลำดับ) โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 42.9 ปี ส่วนใหญ่มีสถานะสมรสเป็นคู่ (ร้อยละ 63.6) และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด (ร้อยละ 36.9) รองลงมาเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 25.0) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 67.0) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 42.6) ส่วนใหญ่ใช้สิทธิการรักษาพยาบาลด้วยบัตรทองและประกันสังคม (ร้อยละ 61.9 และร้อยละ 25.6 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4 - 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี โรงพยาบาลลำพูน ระหว่าง พ.ศ. 2549 - 2551

ข้อมูล	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
เพศ	
ชาย	93 (52.8)
หญิง	83 (47.2)
สถานะภาพสมรส	
โสด	54 (30.7)
แต่งงาน	112 (63.6)
หย่าร้าง	8 (4.5)
แยกกันอยู่	2 (1.1)
กลุ่มอายุ	
ต่ำกว่า 30 ปี	9 (5.1)
ระหว่าง 31 - 40	62 (35.2)
ระหว่าง 41 - 50	69 (39.2)
ระหว่าง 51 - 60	31 (17.6)
มากกว่า 60 ปี	5 (2.8)
อายุเฉลี่ย 42.9 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.6 ปี (ต่ำสุด, สูงสุด = 24, 67 ปี)	

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
ระดับการศึกษาสูงสุด	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1 (0.6)
ประถมศึกษาปีที่ 6	15 (8.5)
มัธยมศึกษาปีที่ 3	25 (14.2)
มัธยมศึกษาปีที่ 6	65 (36.9)
ประกาศนียบัตร	24 (13.6)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี	44 (25.0)
ไม่ระบุข้อมูล	2 (1.1)
อาชีพหลัก	
รับจ้าง	118 (67.0)
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8 (4.5)
ค้าขาย	6 (3.4)
เกษตรกรรม	4 (2.3)
พนักงานเอกชน	3 (1.7)
กิจการส่วนตัว	3 (1.7)
ต้องขังในเรือนจำ	2 (1.1)
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	2 (1.1)
พระภิกษุ	1 (0.6)
ไม่ได้ทำงาน	13 (7.4)
ไม่ระบุข้อมูล	16 (9.1)
รายได้ต่อเดือน (บาท)	
ต่ำกว่า 5,000	36 (20.5)
5,001 - 10,000	75 (42.6)
10,001 - 15,000	38 (21.6)
มากกว่า 15,000	27 (15.3)

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
สิทธิการรักษาพยาบาล	
ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า/บัตรทอง	109 (61.9)
ประกันสังคม	45 (25.6)
ใช้สิทธิข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	10 (5.7)
จ่ายเงินเอง	6 (3.4)
ระบบประกันสุขภาพอื่นๆ	6 (3.4)

ตอนที่ 2 ข้อมูลการติดเชื้อเอชไอวี

ช่องทางการได้รับเชื้อเอชไอวี ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ป่วยที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับเชื้อเอชไอวีจากช่องทางการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่คู่สามีภรรยาของตนเอง ที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาเป็นการได้รับเชื้อเอชไอวีจากสามีหรือภรรยาของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 36.4 ดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 การติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มตัวอย่าง

การติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
ติดเชื้อจากบุคคลที่ไม่ใช่สามีภรรยาของตนเอง	94 (53.4)
ติดเชื้อจากสามีหรือภรรยาของตนเอง	64 (36.4)
ติดเชื้อจากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน/ การใช้สารเสพติดชนิดฉีด	8 (4.5)
ติดเชื้อจากช่องทางอื่นๆ	5 (2.8)
ไม่ระบุข้อมูล	5 (2.8)

ตอนที่ 3 ข้อมูลการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี

สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับเป็นครั้งแรก มีจำนวน 14 สูตร พบว่าผู้ที่ได้รับสูตรยา GPO vir S30 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.1 รองลงมาคือสูตรยา d4T30 + 3TC + EFV คิดเป็นร้อยละ 18.2 และสูตรยา Truvada (emtricitabine) + EFV คิดเป็นร้อยละ 6.8

สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการปรับยาครั้งที่ 1 มีผู้ได้รับการเปลี่ยนยาจำนวน 31 คน สูตรยาที่ได้รับ มีจำนวน 11 สูตร พบว่าผู้ที่ได้รับสูตรยา GPO vir Z 250 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.6 รองลงมาคือสูตรยาต้านไวรัส AZT+3TC+EFV คิดเป็นร้อยละ 16.1

สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการปรับยาครั้งที่ 2 มีผู้ได้รับการเปลี่ยนยาจำนวน 3 คน สูตรยาที่ได้รับ มีจำนวน 3 สูตร ได้แก่ GPO vir S30 สูตรยา Kaletra (LPV+RTV) + Tenofovir + AZT และสูตรยา Kaletra (LPV+RTV) + Tenofovir + 3TC แสดงในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 4-3 สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ

สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวี	ได้รับครั้งแรก	ปรับยาครั้งที่ 1	ปรับยาครั้งที่ 2
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
	(n = 176)	(n = 31)	(n = 3)
GPO vir S 30	111 (63.1)	2 (6.5)	1 (33.3)
GPO vir S 40	3 (1.7)	1 (3.2)	
GPO vir Z 250	2 (1.1)	16 (51.6)	
AZT + 3TC + EFV	2 (1.1)	5 (16.1)	
AZT + 3TC + NVP	2 (1.1)		
AZT + 3TC + IDV + RTV	4 (2.3)		
Lastavir (d4T 30 + 3TC) + EFV	2 (1.1)	1 (3.2)	
d4T 30 + 3TC + EFV	32 (18.2)	1 (3.2)	
d4T 30 + 3TC + IDV + RTV	1 (0.6)	1 (3.2)	
d4T 40 + 3TC + IDV + RTV	1 (0.6)		
Truvada (Emtricitabine) + EFV	12 (6.8)		
Truvada (Emtricitabine) + NVP	1 (0.6)		
Kaletra (LPV/RTV) + EFV	2 (1.1)		

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

สูตรยาต้านไวรัสเอชไอวี	ได้รับครั้งแรก	ปรับยาครั้งที่ 1	ปรับยาครั้งที่ 2
	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)	จำนวน (ร้อยละ) (n = 31)	จำนวน (ร้อยละ) (n = 3)
TNF+3TC + EFV	1 (0.6)	1 (3.2)	
Aluvir (LPV/RTV) + AZT +3TC		2 (6.5)	
Kaletra (LPV/RTV) + TNF + AZT			1 (33.3)
Kaletra (LPV/RTV) + TNF + 3TC		1 (3.2)	1 (33.3)

หมายเหตุ รายละเอียดของสูตรยาต้านไวรัสเอชไอวี ดูที่ภาคผนวกที่ 1

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติที่บันทึกในเวชระเบียน

กลุ่มตัวอย่างที่เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติอย่างน้อย 1 กลุ่มอาการ มีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 เมื่อจำแนกเพศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเพศชายที่เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ คิดเป็นร้อยละ 51.3 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 48.7 ในจำนวนนี้พบว่าเป็นการเกิดความผิดปกติทางเมตาบอลิก มากที่สุด รองลงมาเป็นการเกิดไขมันลิบ คิดเป็นร้อยละ 65.8 และ 55.3 ตามลำดับ พบการเกิดไขมันสะสม ร้อยละ 6.6 และเกิดกลุ่มอาการร่วม รวม 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.0 ดังตารางที่ 4-4

ตารางที่ 4-4 กลุ่มตัวอย่างที่เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ (Lipodystrophy syndrome)

การเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
ไม่เกิด	100 (56.8)
เกิดอย่างน้อย 1 กลุ่มอาการ	76 (43.2)
ชาย	39 (51.3)
หญิง	37 (48.7)
ไขมันลิบ (Lipoatrophy)	42 (55.3)

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

การเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ	จำนวน (ร้อยละ) (n = 176)
ไขมันสะสม (Lipoaccumulation)	5 (6.6)
ผิดปกติทางเมตาบอลิก (Metabolic Abnormality)	50 (65.8)
ไขมันลึบ ร่วมกับ ไขมันสะสม	4 (2.3)
ไขมันลึบ ร่วมกับ ไขมันสะสมและผิดปกติทางเมตาบอลิก	3 (1.7)

ในจำนวนผู้ที่เกิดกลุ่มอาการผิดปกติทางเมตาบอลิก (Metabolic Abnormality) จำนวน 50 คน พบการเกิดภาวะไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.0 เกิดภาวะความดันโลหิตสูง และ โคลเลสเตอรอลในเลือดสูงมีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.0 เกิดภาวะเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และเกิดภาวะความทนต่อกลูโคสบกพร่องน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.0 ดังตารางที่ 4 - 5

ตารางที่ 4-5 การเกิดกลุ่มอาการผิดปกติทางเมตาบอลิก (Metabolic Abnormalities)
จำแนกตามประเภท

ประเภทของกลุ่มอาการผิดปกติทางเมตาบอลิก	จำนวน (ร้อยละ) (n = 50)
ภาวะไตรกลีเซอไรด์ในเลือดสูง (Hypertriglyceridemia)	46 (92.0)
ความดันโลหิตสูง (Hypertension)	4 (8.0)
โคลเลสเตอรอลในเลือดสูง (Hypercholesterolemia)	4 (8.0)
เบาหวาน (Diabetes Mellitus)	2 (4.0)
ความทนต่อกลูโคสบกพร่อง (Impaired Glucose Tolerance)	1 (2.0)

หมายเหตุ เกิดได้มากกว่า 1 ภาวะ

กลุ่มตัวอย่างที่เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย พบว่าเป็นการเกิดความผิดปกติชนิดไขมันลึบ (Lipoatrophy) มีจำนวน 42 คน ส่วนของร่างกายที่เกิด

ไขมันลิบพบที่แก้มมากที่สุดร้อยละ 69.0 รองลงมาเป็นแขนลิบและขาลิบร้อยละ 16.7 และ 9.5 ตามลำดับ

ในส่วนของอาการเกิดความผิดปกติชนิดเกิดไขมันสะสม (Lipoaccumulation) มีจำนวน 5 คน โดยทั้งหมดเกิดการสะสมไขมันแบบลงพุง คิดเป็นร้อยละ 100.0 ดังตารางที่ 4 - 6

ตารางที่ 4-6 ลักษณะการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติตามส่วนต่างๆ ของร่างกายในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภท

ลักษณะการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ	จำนวน (ร้อยละ)
เกิดไขมันลิบ (Lipoatrophy) (n=42)	
แก้มตอบ	29 (69.0)
แขนลิบ	7 (16.7)
ขาลิบ	4 (9.5)
ก้นบูน	1 (2.4)
แขนขามีเส้นเลือดโปด	1 (2.4)
เกิดไขมันสะสม (Lipoaccumulation) (n=5)	
ลงพุง	5 (100.0)

สูตรยาต้านไวรัสที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุดได้แก่ GPO vir S30 จำนวน 111 คน พบการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ (Lipodystrophy) 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 เมื่อแยกตามประเภทพบว่าเป็นความผิดปกติทางเมตาบอลิกและไขมันลิบในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 25.2 สูตรยาต้านไวรัสที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากรองลงมาได้แก่ d4T30 + 3TC+EFV จำนวน 32 คน พบการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ (Lipodystrophy) 16 คนคิดเป็นร้อยละ 50.0 และพบว่าเป็นความผิดปกติทางเมตาบอลิกและไขมันลิบในสัดส่วนที่เท่ากัน คือร้อยละ 34.4 ดังตารางที่ 4 - 7

ตารางที่ 4-7 สูตรยาต้านไวรัสที่กลุ่มตัวอย่างได้รับและการเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ (Lipodystrophy)

สูตรยาที่ได้รับ	จำนวน	กลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ	ประเภทของกลุ่มไขมันกระจายตัวผิดปกติ		
			ไขมันลึบ	ไขมันสะสม	ผิดปกติทางเมตาบอลิก
GPO vir S30	111	45 (40.5)	28 (25.2)	2 (1.8)	28 (25.2)
d4T30+3TC+EFV	32	16 (50.0)	11 (34.4)	2 (6.2)	11 (34.4)
Truvada (emtricitabine)+EFV	12	2 (16.7)	0	0	2 (16.7)
GPO vir Z 250	9	3 (33.3)	0	0	3 (33.3)
GPO vir S40	3	1 (33.3)	1 (33.3)	0	0
Lastavir (d4T30+3TC)+EFV	3	3 (100.0)	1 (33.3)	0	2 (66.3)
AZT+3TC+EFV	2	1 (50.0)	0	0	1 (50.0)
AZT+3TC+NVP	2	1 (50.0)	0	1 (50.0)	0
d4T30+3TC+IDV+RTV	2	2 (100.0)	2 (100.0)	0	0
Aluvir(LPV/RTV) AZT+ 3TC	2	2 (100.0)	0	0	2 (100.0)
d4T40+3TC+IDV+RTV	1	0	0	0	0
AZT+3TC+IDV+RTV	4	0	0	0	0
Truvada(emtricitabine)+NVP	1	0	0	0	0
TNF+3TC+EFV	1	0	0	0	0
Kaletra(LPV/RTV)+EFV	2	0	0	0	0
Kaletra(LPV/RTV)+TNF+3TC	2	0	0	0	0
Kaletra(LPV/RTV)+TNF+AZT	1	0	0	0	0

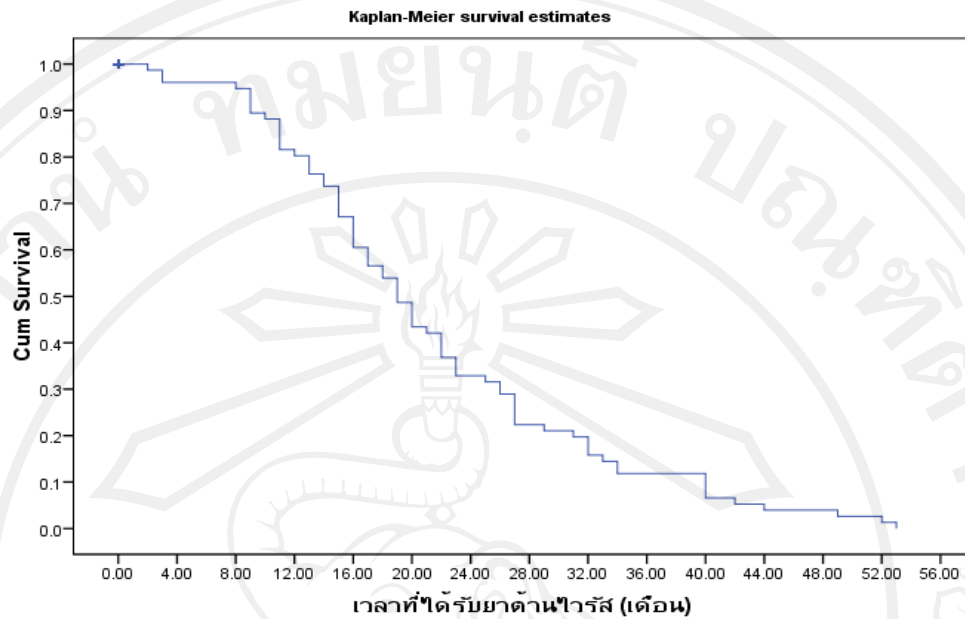
หมายเหตุ เกิดได้มากกว่า 1 อาการ

ตอนที่ 5 กลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติและค่ามัธยฐานระยะเวลาปลอดเหตุการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี

ผู้ติดเชื้อที่ได้รับยาต้านไวรัสระหว่าง 1 มกราคม พ.ศ. 2549 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551 จำนวน 176 ราย ติดตามจนถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ค่ามัธยฐานการติดตามผลการรักษาเท่ากับ 57 เดือน พบผู้เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติทั้งหมด 76 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.2 จากวิธีการหาไค้การปลอดเหตุการณ์โดยวิธีแคปแลน - ไมย์เออร์ ค่ามัธยฐานระยะเวลาปลอดเหตุการณ์เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติเท่ากับ 19.0 เดือน (95% CI: 16.4-21.6) ดังตารางที่ 4-8 และภาพที่ 4 - 8

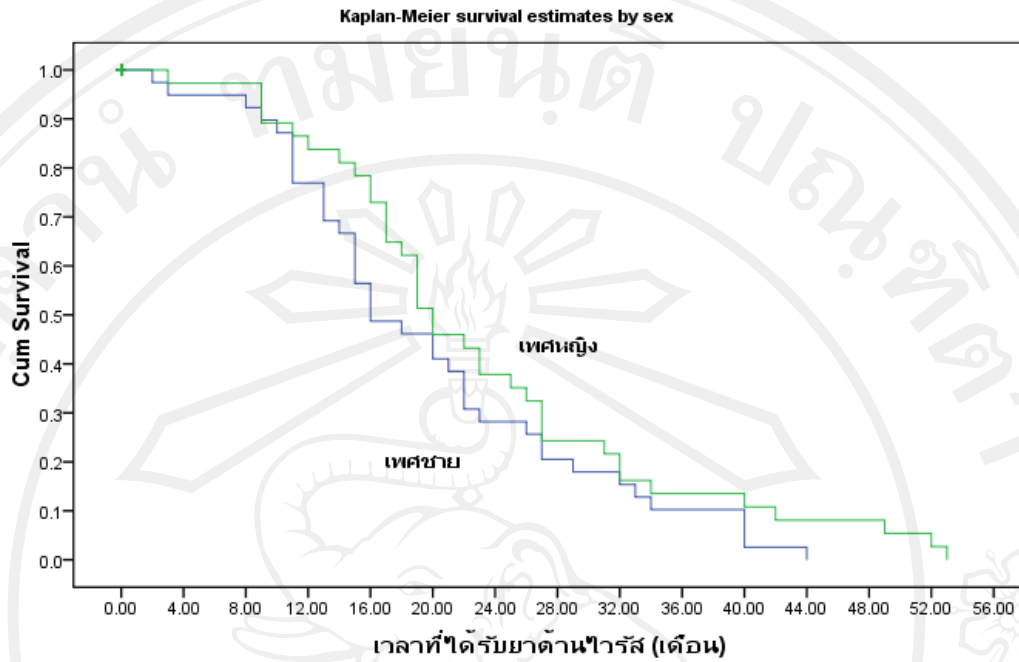
ตารางที่ 4-8 ระยะเวลาเฉลี่ยที่ปลอดจากการเกิดอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี

ระยะเวลาเฉลี่ยที่ปลอดจากการเกิดอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ (เดือน)		
เพศ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (95% CI)	ค่ามัธยฐาน (95% CI)
ชาย	19.9 (16.6-23.2)	16.0 (10.9-21.1)
หญิง	23.3 (19.5-27.2)	20.0 (16.6-23.4)
ภาพรวม	21.5 (19.0-24.1)	19.0 (16.4-21.6)

ภาพที่ 4-1 โค้งการรอดเหตุการณ์ โดยวิธีแคปแลน - ไมย์เออร์ แสดงระยะเวลาเฉลี่ยโดยภาพรวมที่รอดจากการเกิดอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี

กลุ่มตัวอย่างเพศชายจำนวน 93 ราย เกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.9 ส่วนเพศหญิงพบกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติสูงกว่าเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 44.6 (37 รายจากจำนวน 83 ราย) ค่ามัธยฐานระยะเวลาปลอดเหตุการณ์การเกิดกลุ่มอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติในเพศหญิงนานกว่าเพศชาย (เท่ากับ 20.0 เดือน, 95% CI: 16.6-23.4 และ 16.0 เดือน, 95% CI: 10.9-21.1 ตามลำดับ) ดังภาพที่ 4-2

ภาพที่ 4-2 โค้งการรอดเหตุการณ์ โดยวิธีแคปแลน - ไมย์เออร์ แสดงระยะเวลาเฉลี่ยที่ปลอดจากการเกิดอาการไขมันกระจายตัวผิดปกติ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี แยกตามเพศของกลุ่มตัวอย่าง